

5. Щукин А. Н. Обучение иностранным языкам. Москва: Филоматис, 2007. 480 с.
6. Нова парадигма освіти у глобальному світі. Ключові компетентності для навчання протягом життя. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53#2>
7. Педагогічна енциклопедія. URL: <http://didacts.ru/termin/tvorcheskii-potencial-lichnosti.html>

УДК 377.36:37.02:811.111

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-1-29-22>

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ ДО ФАХОВОГО ІНШОМОВНОГО ЧИТАННЯ

Пономаренко Я. С., аспірант

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

yanaponomar17@gmail.com

Зміст статті полягає в дослідженні проблеми формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання. Розглянуто науково-теоретичні підходи до означеної проблеми в різних аспектах багатьма видатними вітчизняними вченими. Висвітлено особливості автентичних технічних текстів. Визначено жанри технічної літератури, які забезпечують ефективність підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання в професійно-технічних навчальних закладах.

Ключові слова: готовність, майбутні кваліфіковані робітники, читання, іноземні мови, професійно-технічні навчальні заклади.

THE USE OF AUTHENTIC MATERIALS IN FORMING FUTURE QUALIFIED WORKERS' READINESS FOR PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE READING

Ponomarenko Ya. S., postgraduate student

Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

yanaponomar17@gmail.com

The content of the article is to study the problem of formation of future qualified workers' readiness for professional foreign language reading. The scientific and theoretical approaches to the identified problem are considered. Some researchers claim that technical texts are intended for specialists in a certain field of knowledge and require professional knowledge in the fields of science and technology. Other scientists state that despite the fact that technical literature is intended for scientists, researchers and specialists, it can be used by post-graduates, students and people who are interested in a particular scientific field. Features of authentic technical texts are determined. The genres of technical literature which ensure the effectiveness of future qualified workers' training for professional foreign language reading in vocational educational establishments are defined. In order to form future professional workers' readiness for professional reading in foreign language, the following ten genres of authentic technical literature have been singled out: texts that contain drafts and drawings, instructions for operation and maintenance, texts of technical advertising, brochures, posters and reports, texts that contain new scientific and technical developments, company profiles, abstracts of technical articles, simple technical articles. Language of technical literature has its own peculiarities: linguistic (lexical, grammatical, and syntactical), extra-linguistic and compositional.

Key words: readiness, future qualified workers, reading, professional foreign languages, vocational educational establishment.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.

Сучасна професійно-технічна освіта України, яка спрямована на розвиток кваліфікованої особистості, повинна забезпечувати якісну підготовку учнів, які навчаються в професійно-

технічних навчальних закладах (далі ПТНЗ). Саме тому актуальності набувають питання, пов'язані з пошуком шляхів підвищення ефективності підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, здатних до читання фахової літератури іноземною мовою. Важливою умовою підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання є застосування автентичних дидактичних матеріалів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми і на які спирається автор.

Згідно з отриманими результатами, «учні професійних ліцеїв технічного профілю мають недостатній рівень володіння іноземною мовою взагалі і зокрема професійно орієнтованою англійською читачською компетентністю» [10, с. 130]. Ефективній іншомовній підготовці майбутніх кваліфікованих робітників сприятиме штучно створене іншомовне середовище. Як зазначає Т. О. Пахомова, «для того, щоб наблизитися до умов природного іншомовного середовища, потрібно застосовувати оригінальні матеріали» [7]. Технічний профіль навчання учнів ПТНЗ зумовлює необхідність застосування автентичної технічної літератури. Проблема дослідження іншомовних технічних текстів розглядається у роботах таких дослідників, як Е. Т. Дерді [1], О. А. Кириченко [2], Н. Манюх, М. Титова [3], О. О. Михайленко [4], О. В. Паніна [6], А. Б. Підгорна [8], С. В. Подолкова [9], А. Ю. Циркаль [11] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Формулювання цілей статті (постановка завдання).

Мета нашої статті полягає у визначенні особливостей використання автентичних матеріалів у формуванні готовності майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання у ПТНЗ. Завданнями статті є, по-перше, визначити мовні, позамовні та композиційні особливості технічних текстів; по-друге, визначити жанри автентичної технічної літератури, необхідні для формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Деякі дослідники вважають, що технічні тексти призначені для спеціалістів певної галузі знань і потребують наявності професійних знань у сферах науки і техніки [1, с. 148; 8, с. 156]. Інші вчені зазначають, що незважаючи на те що науково-технічна література розрахована на вчених, дослідників і фахівців, адресатами повідомлень можуть виступати аспіранти, студенти й учні, які цікавляться тією чи іншою науковою областю [6, с. 503].

Комунікативне завдання технічного тексту полягає в повідомленні нових даних у зазначеній області знань [1, с. 147]. Як зазначає Е. Т. Дерді, технічний текст поєднує в собі аргументативний та інформативний мовленнєві акти. Перший спрямований на надання читачеві переконливих аргументів з метою зміни його світобачення та світосприйняття, в той час як другий – на надання читачеві певної інформації технічного змісту.

Мова технічної літератури має свої особливості: мовні, позамовні та композиційні. Усі тексти технічної літератури мають майже однакові граматичні ознаки, що є типовими не для кожного окремого жанру, а для стилю в цілому [8, с. 157]. Граматична структура речення технічних текстів має ряд особливостей: наявність довгих речень, які включають велику кількість другорядних і однорядних членів; вживання багатоконпонентних атрибутивних словосполучень; вживання означень, утворених шляхом стяжки цілих синтаксичних груп; вживання синтаксичних конструкцій, пасивних конструкцій, зворотів (об'єктний відмінок з інфінітивом, називний відмінок з інфінітивом); наявність пропусків деяких службових слів (артиклів, допоміжних дієслів), особливо в таблицях, графіках, специфікаціях [2, с. 86].

Найбільш типовою лексичною ознакою технічної літератури є насиченість тексту спеціальними термінами, термінологічними словосполученнями. У деяких випадках один і той же термін має різні значення в межах різних наук або залежно від приладу чи обладнання [2, с. 86–87]. О. А. Кириченко, Ю. С. Сибірцева, С. О. Плохута та О. В. Паніна зазначають, що, окрім термінів, технічні тексти характеризуються вживанням спеціальної технічної фразеології, коли загальноживане слово в певних словосполученнях набуває термінологічного значення [2, с. 87; 6, с. 502]. До інших особливостей технічної літератури належить широке використання різних реалій, неологізмів, кліше, інтернаціоналізмів, псевдоінтерналізмів, власних імен, скорочень, абревіатур, літерні терміни тощо [6, с. 504]. Технічні тексти також включають формульні та таблично-графічні текстові компоненти, різноманітні креслення, які разом з вербальними складовими формують цілісний текст [1, с. 147].

Основою мовного оформлення науково-технічних текстів є стандартизованість. До синтаксичних особливостей варто віднести синтаксичну повноту оформлення висловлювання, наявність аналітичних конструкцій, часте вживання клішованих структур, переважно іменний характер морфологічних компонентів речення, розгорнуту систему зв'язувальних елементів (сполучників, сполучних слів тощо) і т. д. [4, с. 25]. Для технічної прози характерне використання складних синтагм (словосполучень), серед яких переважають синтагматичні зв'язки з підрядними відношеннями. Складність синтаксичних конструкцій у науково-технічних текстах пов'язана з багатоступеневим послідовним підпорядкуванням з великою кількістю засобів зв'язку між реченнями. Ці зв'язки мають лінійний характер, що відповідає послідовності наукового викладу, коли кожне наступне речення розвиває попереднє.

Основними позамовними ознаками науково-технічного стилю є ясність або зрозумілість, абстрагованість, узагальненість, підкреслена логічність, чіткість, однозначність і точність, об'єктивність і суб'єктивність тексту науково-технічного стилю, статика і динаміка викладу, доказовість, переконливість, діловитість, аргументація, пояснення причинно-наслідкових відношень, наочність, прагматичність та соціальність [11, с. 418]. Так як технічні тексти спрямовані переважно на певне фахове та професійне читацьке коло, важливою позамовною рисою є соціальність та прагматичність текстів.

О. А. Кириченко, Ю. С. Сибірцева, С. О. Плохута зазначають, що характерною стилістичною рисою технічної літератури є точність та стислість висловлення думки, з одного боку, та сувора логічна послідовність та повнота викладу, з іншого [2, с. 86]. Схожу точку зору має А. Б. Підгорна, яка зауважує, що технічні тексти прагнуть до конкретності висловлювання і водночас важливим залишається досягнення достатнього рівня інформативності повідомлення [8, с. 156]. На переконання О. В. Паніної, однозначність висловлення думки, змістовність, відсутність образності та емоційності є головними стильовими рисами технічного тексту [6, с. 502].

Для технічних текстів притаманна тенденція до стійкості композиції [1, с. 147]. Загальну схему побудови технічних текстів можна уявити в такому вигляді: а) констатація відомого або наявного; б) критичний аналіз відомого (наявного); в) обґрунтування потреби змінити його (уточнити теорію, удосконалити технологію; сконструювати якісно новий прилад); г) опис нового; д) прогноз щодо застосування нового [3, с. 64]. У процесі роботи над технічним текстом необхідно звернути увагу на тричленну структуру тексту, адже головним принципом членування у наукових текстах виступає логічна організація повідомлення: вступ; інформативний (або основний) блок; завершальний (або інферативний) конструктивний блок [3, с. 64].

Н. Манюх, М. Титова виокремлюють алгоритм аналізу технічного тексту: 1) прочитати текст, поділити його на структурно-змістові частини; 2) підкреслити незрозумілі слова, з'ясувати їх значення за глумачним словником; 3) виокремити терміни нафтогазової сфери, підкреслити

їх, перекласти рідною мовою, з'ясувати їх значення за термінологічним словником; 4) класифікувати терміни на прості, складні, терміни-словосполуки або складені терміни тощо; 5) перевірити правильність наголошування термінів; 6) проаналізувати граматичні особливості вживання терміна у тексті: рід, число, відмінок; 7) подати парадигму відмінювання терміна в однині та множині; 8) утворити кілька словосполучень з використанням терміна, проаналізувати їх граматичні особливості; 9) побудувати прості речення з поданими словосполученнями; 10) повторне опрацювання тексту та вивчення його напам'ять [3, с. 64].

Велику увагу вивченню жанрів науково-технічної літератури приділяли вітчизняні дослідники Е. Т. Дерді [1], Н. Манюх, М. Титова [3], С. Мойсеєнко [5], О. В. Паніна [6], А. Б. Підгорна [8], С. В. Подолкова [9] та ін.

Існують різні класифікації жанрів науково-технічної літератури. Враховуючи специфіку технічної сфери, Н. Манюх, М. Титова пропонують найзагальніший поділ науково-технічної літератури: 1) науково-теоретичні тексти; 2) науково-практичні тексти; 3) науково-організаційні тексти [3, с. 63–64]. Науково-теоретичні тексти містять теоретичні дослідження з різних галузей природничих і технічних наук. У даних текстах автор має на меті змінити (удосконалити, уточнити або кардинально перебудувати) наукову теорію. На відміну від науково-теоретичних текстів, науково-практичні містять шляхи реалізації теоретичних ідей, а саме: описи нових технічних об'єктів, технологій тощо. А метою науково-організаційних текстів є забезпечення впровадження теоретичних ідей.

Відповідно до критерію комунікативної інтенції тексту С. В. Подолкова виділяє такі типи технічних текстів: 1) тексти, що інструктують; 2) тексти, що інформують; 3) тексти, що регулюють офіційно-ділові відносини у сфері науково-технічної комунікації [9, с. 10]. До першого типу текстів, що інструктують, належать пам'ятки, інструкції, посібники з експлуатації, різні технічні посібники, тексти технічної реклами. Другий тип текстів, що інформують, представлений довідковою літературою, технічними звітами, науково-експериментальними й виробничо-технічними текстами, інформаційними бюлетенями (news-letters), профілями (company profiles), щорічними звітами (annual reports), виробничими програмами (product ranges), текстами анотацій науково-експериментальних статей. Третій тип текстів, що регулюють офіційно-ділові відносини у сфері науково-технічної комунікації, представляє патентну літературу, стандарти, специфікації, державні стандарти, тендери (tenders) [9, с. 10].

Більш розширену класифікацію пропонують О. В. Паніна та С. Мойсеєнко. О. В. Паніна відносить до науково-технічної літератури такі види текстів: 1) власне науково-технічну літературу (монографії, статті, збірники статей з різних проблем науки і техніки, дисертації, реферати, наукові доповіді, тези, повідомлення за науковою тематикою, лекції, рецензії); 2) навчальну літературу з технічних наук (підручники, посібники, довідники, навчально-методична література тощо); 3) патентну літературу / документацію; 4) науково-популярну літературу з різних галузей техніки; 5) технічну та товаросупровідну документацію; 6) технічну рекламу [6, с. 503].

До основних жанрів англійської науково-технічної прози С. Мойсеєнко відносить: 1) оглядові, експериментальні статті та наукові статті типу «обговорення за круглим столом»; 2) «інтерв'ю»; 3) матеріали наукових конференцій та повідомлення про майбутні та минулі конференції; 4) нові наукові й технічні розробки; 5) анотації, рецензії, монографії; 6) подання на отримання грантів; 7) традиційну та «електронну» наукову кореспонденцію тощо [5, с. 362].

Найбільш детальну, на наш погляд, класифікацію жанрів науково-технічної літератури пропонує А. Б. Підгорна. Залежно від мети, з якою створюються та функціонують науково-технічні тексти, сфери їх використання, а також цільового читача дослідниця виділяє такі групи жанрів: 1) суто наукові тексти (статті в журналах, наукові праці, дисертації,

монографії, доповіді); 2) науково-популярні (нариси, книги, лекції, статті); 3) навчально-наукові (підручники, навчальні та методичні посібники, програми, збірники задач, завдань і вправ, лекції, конспекти, навчально-методичні матеріали); 4) науково-інформативні (реферати, анотації); 5) науково-оцінні (рецензії, відгуки); 6) науково-довідкові (словники, довідники, каталоги); 7) суто технічні (технічна документація: інструкції, повідомлення про випробування та аналізи, сертифікати, формули винаходів, патенти, авторські свідоцтва, стандарти, накладні, проекти, розрахунки, креслення тощо); 8) тексти технічної реклами [8, с. 156].

Із усього різноманіття жанрів ми виділили жанри для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання, визнаючи правомірність існування всіх перерахованих жанрів. За основу взято положення, що виділяються постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти», а також стандартами з професійно-технічної освіти, і відібрано такі нескладні технічні тексти, як: тексти, що містять розрахунки та креслення, інструкції з експлуатації та обслуговування, тексти технічної реклами, брошури, пам'ятки та доповіді, тексти, що містять нові наукові та технічні розробки, профілі компаній, анотації технічних статей, нескладні технічні статті.

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у заданому напрямі.

Мова технічної літератури має свої особливості: мовні, позамовні та композиційні. Для підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до фахового іншомовного читання у ПТНЗ виділено десять жанрів автентичної технічної літератури: тексти, що містять розрахунки та креслення, інструкції з експлуатації та обслуговування, тексти технічної реклами, брошури, плакати та доповіді, тексти, що містять нові наукові та технічні розробки, профілі компаній, анотації технічних статей, нескладні технічні статті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дерді Е. Т. Технічний текст як лінгвістичне явище та об'єкт перекладу. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 4. С. 146–149.
2. Кириченко О. А., Сибірцева Ю. С., Плохута С. О. Особливості науково-технічних текстів, типові труднощі перекладу та шляхи їх подолання. *Філологічні трактати*. 2014. Т. 6, № 1. С. 85–90.
3. Манюх Н., Титова М. Специфіка вивчення науково-технічного тексту нафтогазового профілю студентами-іноземцями. *Обрії*. 2014. № 2. С. 63–66.
4. Михайленко О. О. Функціонально-стилістична специфіка перекладу науково-технічного тексту. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2014. Вип. 47 (2). С. 21–30.
5. Мойсеєнко С. Прагматичні особливості англomовного науково-технічного дискурсу. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки*. 2010. Вип. 89 (5). С. 360–363.
6. Паніна О. В. Лексико-семантичні та стилістичні особливості науково-технічних текстів (на матеріалі англійської мови). *Містобудування та територіальне планування*. 2013. Вип. 50. С. 502–507.
7. Пахомова Т. А. Искусственная иноязычная среда как фактор формирования коммуникативной компетентности студентов. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*. Budapest. III (34), Issue 69. 2015. P. 50–52.
8. Підгорна А. Б. До питання жанрової диференціації науково-технічних текстів. *Нова філологія*. 2010. № 39. С. 154–159.

9. Подолкова С. В. Засоби реалізації комунікативності у науково-технічних текстах (на матеріалі текстів технічної реклами і анотацій науково-експериментальних статей): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 04 / СумДУ. Суми, 2001. 22 с.
10. Пономаренко Я. С. Формування професійно орієнтованої англійськомовної читацької компетентності в учнів професійних ліцеїв технічного профілю. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*: зб. наук. прац. Запоріжжя: Зап. нац. ун-т, 2017. № 1 (28). С.124–132.
11. Циркаль А. Ю. Мовні та позамовні особливості перекладу текстів науково-технічного стилю. *Мова і культура*. 2011. Вип. 14. Т. 1. С. 416–420.

УДК 792.071.2.028:378.9

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2018-1-29-23>

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ЧИННИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ АКТОРІВ

Соколовська Н. П., засл. артистка України, ст. викладач

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

Sokol.N.P@i.ua

Зміст статті полягає в дослідженні формування творчої дисципліни майбутніх акторів. Розглянуто науково-теоретичні та мистецтвознавчі підходи до означеної проблеми в різних аспектах видатними вітчизняними та зарубіжними вченими. Поняття «дисципліна» визначено як сукупність обов'язкових правил, змістом яких є певний порядок поведінки та формування волі, розвиток характеру, звичок, культури спілкування, а також поняття «творча дисципліна» як підготовка до творчого процесу. Виокремлено форми роботи щодо формування творчої дисципліни в майбутніх акторів, що проявляються в навчальному, організаційному та виховному аспектах.

Ключові слова: дисципліна, творчість, творча дисципліна, творчий процес, професійна підготовка, театр, майбутні актори.

FORMATION OF A CREATIVE DISCIPLINE AS A FACTOR OF PROFESSIONAL PREPARATION FOR FUTURE ACTORS

Sokolovskaya N. P., Honored Artist of Ukraine, Senior Lecturer

Zaporizhzhia National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhia, Ukraine

Sokol.N.P@i.ua

The article examines the problem of the formation of the creative discipline of future actors. It was determined that at the present stage of the development of theatrical art it is necessary to have a high-level acting profession. There are two main tasks before entering an educational institution: the formation of personality and her or his development. The first task includes the ideological, political, aesthetic and moral education of future actors. The development of creative individuality is achieved mainly through the professional education of actors. Creativity and discipline are of great importance in the preparation of future actors. Scientific theoretical and art history approaches by outstanding domestic and foreign scientists are considered. The concept of "discipline" is defined as a set of mandatory rules, the content of which is a certain order of behaviour and the formation of the will, the development of character, habits and culture of communication. The concept of "creative discipline" as a preparation for the creative process is determined. It is highlighted that, in the opinion of the German philosopher I. Kant, coercion, restriction and the eradication of the non-fulfillment of any rules, is called discipline. Discipline, according to A. Makarenko, is the product of the entire educational impact, including the formation of characters, conflict and conflict resolution, the like. Theatrical figure K. Stanislavsky paid considerable attention to the process of preparing an actor for the rehearsal period, in which creative discipline played a significant role. The outstanding actor, playwright, director P. Saksagansky considered creative preparation to be a creative discipline. The Ukrainian director A. Tairov claimed that the main place in the theater belongs to the actor, but the rights of the actor cannot be